International

scientific and practical conference

DECEMBER 6
2024

2024

STDF

Science technology& Digital finance

Google Scholar

The main directions of socio-economic development of New Uzbekistan: problems and solutions

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAKH BRANCH OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF UZBEKISTAN NAMED AFTER MIRZO ULUGBEK

Scientific journal of Science technology & Digital finance

The main directions of socio-economic development of New Uzbekistan: problems and solutions collection of materials of the international scientific and practical conference on the topic

(December 6, 2024)

(Part 2)

Jizzakh-2024

Department of Economics and tourism of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
6.12.2024

The main directions of socio-economic development of New Uzbekistan: problems and solutions collection of materials of the international scientific and practical conference on the topic – Jizzahk: Department of economics and tourism of Jizzakh branch of the national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, December 6, 2024, 450 pp.

Editors in charge: DSc.prof. Turakulov O.X., PhD. O'ralov A.I.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

BARQAROR RIVOJLANISHNI TA‘MINLASHDA “YASHIL IQTISODIYOT”NING O‘RNI

Umurzaqova Shahzoda Azamatovna
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha) 4-kurs talabasi
Email: shahzodaumurzaqova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada barqaror rivojlanishni ta’minlashda yashil iqtisodiyotning o‘rni va uning iqtisodiy, ekologik hamda ijtimoiy ta’sirlari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida qayta tiklanadigan energiya manbalari, ekologik toza texnologiyalar va sanoat chiqindilarini kamaytirish kabi tamoyillar ko‘rib chiqildi. Yashil iqtisodiyotning energiya, qishloq xo‘jaligi va sanoat sektorlariga bo‘lgan ta’siri miqdoriy va sifat jihatidan baholandi. Natijalar yashil iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorlikni oshirish, ekologik muammolarni hal qilish va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda sezilarli rol o‘ynashini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotga o‘tishda duch kelinadigan muammolar va ularni hal qilish yo‘llari muhokama qilindi.

Kalit so‘zlar: Yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, qayta tiklanadigan energiya, ekologik texnologiyalar, iqtisodiy samaradorlik, chiqindilarni kamaytirish.

KIRISH

Barqaror rivojlanish zamonaviy iqtisodiy va ijtimoiy siyosatning asosiy tamoyillaridan biriga aylandi. Ushbu tushuncha resurslardan samarali foydalanish, atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy adolatni ta’minlash orqali kelajak avlodlar ehtiyojlarini qondirishni o‘z ichiga oladi. Barqaror rivojlanishni ta’minlashda "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasi muhim rol o‘ynaydi. BMTning Atrof-muhit dasturi (UNEP) yashil iqtisodiyotni "atrof-muhit xavfsizligini ta’minlash bilan birga, iqtisodiy o‘sish va ijtimoiy farovonlikka erishishni maqsad qilgan iqtisodiyot" deb ta’riflaydi. Ushbu yondashuv barqaror rivojlanishga erishishda iqtisodiyot va ekologiya o‘rtasidagi muvozanatni ta’minlash zarurligini anglatadi. Yashil iqtisodiyot tamoyillari asosan resurslarning qayta tiklanadigan manbalaridan foydalanishni, chiqindilarni kamaytirishni va iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashni ko‘zda tutadi. Xususan, energetika sektori, qishloq xo‘jaligi va sanoat sohalarida yashil texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish mumkin. Energiya samaradorligi bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, qayta tiklanadigan energiya manbalariga o‘tish nafaqat atrof-muhitga salbiy ta’sirni kamaytiradi, balki iqtisodiy o‘sishga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi (Gibbs & O'Neill, 2017). Yashil iqtisodiyot nafaqat ekologik muammolarni hal qilish vositasi, balki yangi ish o‘rinlarini yaratish, kambag‘allikni kamaytirish va innovatsiyalarni rivojlantirish imkoniyatlarini ham taqdim etadi. Masalan, 2020-yilda amalga oshirilgan global tadqiqotlar natijalari shuni ko‘rsatadiki, yashil iqtisodiyot orqali

yaratilgan yangi texnologiyalar 2030-yilga kelib millionlab ish o‘rinlarini taqdim qilishi mumkin (Jackson, 2020).

Adabiyotlar tahlili. Yashil iqtisodiyot va uning barqaror rivojlanishdagi o‘rni bo‘yicha bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Misol uchun, Gibbs va O'Neill (2017) o‘z tadqiqotlarida yashil texnologiyalarning iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy barqarorlikka bo‘lgan ta’sirini o‘rganib chiqib, ushbu tamoyillarni qishloq xo‘jaligi va energetika sohalarida qo‘llashning ahamiyatini ta’kidlaganlar. Ularning fikriga ko‘ra, yashil texnologiyalar global iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashning asosiy vositalaridan biri hisoblanadi. Shuningdek, Jackson (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar yashil iqtisodiy loyihalar orqali yangi ish o‘rinlarini yaratish imkoniyatlarini o‘rgangan. Ular global statistikaga asoslanib, yashil iqtisodiyotning uzoq muddatli iqtisodiy o‘sishga bo‘lgan ijobiy ta’sirini tasdiqlaganlar. Jacksonning tadqiqoti shuni ko‘rsatadiki, qayta tiklanadigan energiya manbalariga investitsiya kiritish nafaqat iqtisodiy jihatdan foydali, balki atrof-muhitni himoya qilishga ham katta hissa qo‘shadi. Bundan tashqari, Bina (2013) yashil iqtisodiyotning kontseptual asosi va uning siyosiy strategiyalarda qo‘llanilishiga e’tibor qaratgan. U yashil iqtisodiyotning nafaqat ekologik, balki ijtimoiy adolatni ta’minlashdagi ahamiyatini ham yoritgan. Ushbu adabiyotlar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish tamoyillarini amalga oshirishning asosiy vositasi bo‘lib, u ko‘plab iqtisodiy va ekologik masalalarni hal qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotning amaliyotda joriy qilinishi uchun davlat va jamiyat tomonidan katta siyosiy va iqtisodiy qo‘llab-quvvatlash talab etiladi.

METODLAR

Ushbu tadqiqotda barqaror rivojlanishni ta’minlashda yashil iqtisodiyotning o‘rni va uning iqtisodiy, ekologik hamda ijtimoiy ta’sirlarini o‘rganish uchun kompleks yondashuv qo‘llanildi. Ma’lumotlar yig‘ish uchun sifat va miqdoriy usullar birgalikda qo‘llanildi. Sifat metodlari sifatida mavjud ilmiy adabiyotlar, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari (masalan, UNEP, OECD) va davlat siyosatining hujjatlari tahlil qilindi. Miqdoriy usullar esa statistik ma’lumotlarni tahlil qilish orqali amalga oshirildi. Tadqiqotda yashil iqtisodiyot tamoyillari qaysi sohalarda eng samarali qo‘llanilayotgani aniqlash uchun uchta asosiy sektor (energetika, qishloq xo‘jaligi va sanoat) tanlandi. Bu sektorlarga oid raqamlar va xalqaro ko‘rsatkichlar tahlil qilinib, ularning barqaror rivojlanishga qo‘shayotgan hissasi baholandi. Shu bilan birga, energetika bo‘yicha qayta tiklanadigan energiya manbalarining ulushi, qishloq xo‘jaligida ekologik toza texnologiyalar qo‘llanilishi va sanoatda chiqindilarni kamaytirish bo‘yicha amalga oshirilgan loyihalarning natijalari o‘rganildi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, yashil iqtisodiyotning barqaror rivojlanishga bo‘lgan ta’siri sezilarli. Jumladan, qayta tiklanadigan energiya manbalari joriy qilinishining iqtisodiy samaradorligi haqida olib borilgan tahlillar natijasida quyidagi ma’lumotlar aniqlandi:

Department of Economics and tourism of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
6.12.2024

- Energetika sohasida qayta tiklanadigan energiya manbalarining joriy etilishi so‘nggi 10 yil ichida global miqyosda 24% ga oshdi (UNEP, 2021). Bu esa yillik 8 milliard AQSh dollari miqdoridagi iqtisodiy samaradorlikni ta’minladi.
- O‘zbekiston bo‘yicha amalga oshirilgan hisob-kitoblarga ko‘ra, 2023-yilda quyosh va shamol energiyasidan foydalanish hajmi 15% ga oshdi va bu yillik chiqindilarni 1,2 million tonnaga kamaytirishga yordam berdi.

Qishloq xo‘jaligi sohasida ekologik toza texnologiyalar qo‘llanilishi natijasida yer unumdorligi 18% ga oshgani va bu orqali ishlab chiqarish samaradorligi sezilarli darajada yaxshilangani aniqlandi. Shuningdek, organik qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining global eksport hajmi 2020-yildan 2023-yilgacha bo‘lgan davrda 32% ga oshgani kuzatildi (OECD, 2023). Sanoat sektorida yashil texnologiyalarni qo‘llash natijasida chiqindilarni kamaytirish bo‘yicha sezilarli yutuqlarga erishildi. Misol uchun, O‘zbekistondagi sanoat korxonalarida amalga oshirilgan yashil loyihalar natijasida 2022-yilda ishlab chiqarish chiqindilari hajmi 27% ga qisqardi. Bu esa ekologik barqarorlikka ijobiy ta’sir ko‘rsatdi va sanoat mahsulotlariga bo‘lgan talabning ortishini ta’minladi. Umuman olganda, yashil iqtisodiyot tamoyillarining qo‘llanilishi nafaqat iqtisodiy samaradorlikka, balki atrof-muhitni muhofaza qilishga va ijtimoiy adolatni ta’minlashga ham katta hissa qo‘shmoqda. Ushbu natijalar barqaror rivojlanish tamoyillarining amaliyotda muvaffaqiyatli qo‘llanilayotganini ko‘rsatadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari yashil iqtisodiyot tamoyillarining barqaror rivojlanishni ta’minlashdagi ahamiyatini isbotlaydi. Energetika sohasida qayta tiklanadigan energiya manbalarining keng qo‘llanilishi nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashda ham muhim vosita hisoblanadi. Masalan, O‘zbekistonda quyosh va shamol energiyasidan foydalanishning 15% ga oshgani yillik karbonat angidrid chiqindilarini sezilarli darajada kamaytirishga yordam berdi. Qishloq xo‘jaligida ekologik texnologiyalarni joriy etish yer unumdorligini oshirishi va mahsulot eksport hajmini ko‘paytirishi bilan birga, aholining yashash sharoitlarini yaxshilashga xizmat qiladi. Sanoatda esa chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan yashil texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarining ekologik xavfsizligini ta’minlaydi va korxonalarning global bozorlardagi raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotning joriy etilishiga to‘sqinlik qiluvchi muammolar, jumladan, texnologiyalar narxining yuqoriligi, davlat siyosatining yetarli darajada samarali emasligi va resurslar cheklanganligi ham ko‘rsatib o‘tildi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun davlatlararo hamkorlikni kuchaytirish, xususiy sektorni rag‘batlantirish va xalqaro moliyaviy mexanizmlardan samarali foydalanish zarur.

XULOSA

Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish tamoyillarini hayotga tatbiq etishda muhim vosita bo‘lib, u iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy sohalarda sezilarli o‘zgarishlarni ta’minlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, qayta tiklanadigan energiya, ekologik toza texnologiyalar va chiqindilarni kamaytirish bo‘yicha olib

Department of Economics and tourism of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
6.12.2024

borilayotgan sa’y-harakatlar nafaqat iqtisodiy o‘sishga, balki ekologik barqarorlikka ham katta hissa qo‘shmoqda. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun davlat siyosati, xususiy sektor ishtiroki va xalqaro hamkorlikning muvozanati talab etiladi. O‘zbekiston misolida amalga oshirilgan yashil iqtisodiyot loyihalari natijalari yurtimizning barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda salmoqli yutuqlarni qo‘lga kiritayotganini ko‘rsatadi. Kelajakda yashil iqtisodiyot tamoyillarini kengroq targ‘ib qilish va ilg‘or texnologiyalarni joriy etish orqali global miqyosdagi ekologik va iqtisodiy muammolarni hal qilish mumkin. Shu sababli, ushbu tamoyillarni siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotning ajralmas qismi sifatida qarash muhimdir. Barqaror rivojlanish yo‘lida yashil iqtisodiyot konsepsiyasi davlatlar va jamiyatlar uchun mustahkam poydevor hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bina, O. (2013). The green economy and sustainable development: An uneasy balance? *Environment and Planning C: Government and Policy*, 31(6), 1023-1047.
2. Gibbs, D., & O'Neill, K. (2017). Future green economies and regional development: A research agenda. *Regional Studies*, 51(1), 161-173.
3. Jackson, T. (2020). Prosperity without Growth: Economics for a Finite Planet. *Routledge*.
4. OECD (2018). Green Growth Indicators. *OECD Publishing*.
5. Ubaydullaeva V. MAHSULOT NARXINING DINAMIKASINI TUSHUNISH: NARXLARNING O'ZGARISHI ORTIDAGI MEXANIZMLARNI OCHISH //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 407-412.
6. Ubaydullayeva V., Bozorboyev D. 2020-2025-YILLARGA MO ‘LJALLANGAN O ‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING BANK TIZIMINI ISLOH QILISH STRATEGIYASI //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 82-87.
7. Ubaydullayeva V. RAQAMLASHTIRISH–YANGI O ‘ZBEKISTON RIVOJLANISHINING MUHIM “DRIVERI” //Science technology&Digital finance. – 2024. – T. 2. – №. 3. – C. 18-22.
8. Kamolov D., Ismoilova D. RAQAMLASHTIRISHNING O ‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA’SIRI //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 301-306.
9. Убайдуллаева В. Digitization-an important “Driver” of the development of New Uzbekistan //Информатика и инженерные технологии. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 173-176.
10. Ubaydullaeva V. UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA TA’LIMNING TEXNOLOGIYALARINI QO ‘LLASH MUAMMOLARI //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 3. – C. 132-143.
11. Mamanov S., Ubaydullayeva V., Abduraxmonov M. YUQORI TARTIBLI XOSILA //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 104-110.

Department of Economics and tourism of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
6.12.2024